

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет
імені Петра Могили

Факультет економічних наук
Кафедра управління земельними ресурсами

СВІТЛИК ЮРІЙ СТАНІСЛАВОВИЧ

ПРОЕКТ
ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНОГО ОБГРУНТУВАННЯ СИСТЕМИ
СІВОЗМІН ТА
ВПОРЯДКУВАННЯ ТЕРИТОРІЙ ФЕРМЕРСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА «ПОКРОВСЬКЕ»

Спеціальність 193 «Геодезія та землеустрій»

АВТОРЕФЕРАТ
дипломної роботи на
здобуття освітнього ступеня
«Бакалавр»

Миколаїв 2020

Бакалаврською роботою є рукопис

Робота виконана на кафедрі управління земельними ресурсами в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили Міністерства освіти і науки України

Науковий керівник: доктор економічних наук
Лазарева Олена Володимирівна
Чорноморський національний
університет ім. Петра Могили
Міністерства освіти і науки України,
доцент кафедри управління земельними ресурсами.

Рецензент: Директор ТОВ «Український експертний Центр по вимірюванню та оцінці В.М. Совцак»

Захист відбудеться 22 червня 2020 р. об 9.00 годині на засіданні ЕК в Чорноморському національному університеті імені Петра Могили Міністерства освіти і науки України за адресою: 54003, м. Миколаїв, вул. 1-а Воєнна, 2а, корпус 10-П.

З бакалаврською роботою можна ознайомитись у бібліотеці Чорноморського національного університету імені Петра Могили Міністерства освіти і науки України за адресою: 54003, м. Миколаїв, вул. 68 Десантників, 10, корпус 1.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Україна має унікальний земельно-ресурсний потенціал, а тому раціональне й екологічнобезпечне його використання є питанням національної і продовольчої безпеки країни. Але антропогенне навантаження на земельні ресурси, в тому числі на орні землі, яке досягло критичної межі вимагає докорінної екологічної реконструкції господарської діяльності на землі.

Потрібно усвідомити, що порушення екологічної рівноваги між природою і суспільством загрожує незворотними процесами у землекористуванні, а відтак здоров'ю і нормальній життєдіяльності людини. Без перебільшення можна стверджувати, що екологічна криза у землекористуванні – це плата за бездарне, хижацьке використання землі, як головного засобу виробництва у сільському господарстві. Подолання кризових явищ у сільськогосподарському землекористуванні, як надзвичайно вразливого елементу природи можна досягти тільки завдяки проведенню землеустрою, детального вивчення екологічних особливостей і якісного стану кожної земельної ділянки, впровадження індивідуального підходу до використання кожної земельної ділянки, незалежно від форм власності на землю. Це є суттю використання землі в умовах глибоких соціально-економічних перетворень на селі. Не можна сказати, що ця проблема пущена на самоплив.

Питанням ощадливого, ефективного, екологічнобезпечного використання землі присвячено праці таких відомих в Україні вчених, як Д.І. Бабміндри, В.В. Горлачука, Д.С. Добряка, О.С. Дорош, Л.Я. Новаковського, А.Я. Сохничя, А.М. Третяка, В.М. Юрчишина і ін.

Успішна наукова творчість цих вчених реально сконструювала відповіді на непрості питання розвитку сільськогосподарського землекористування, розкрила основні суперечності, які виникають через необачне ставлення людей до землі. Ми ж у своїй роботі лише використали ті наукові надбання

вчених, які дозволяли досягнення певної стабільності умов співіснування людини і природи.

Принциповим у роботі є відступлення від прямолінійної організації території, замінивши цей метод проектування контурно-меліоративною організацією території з диференційованим використанням ріллі. Використано на практиці прийоми проектування сівозмін, що забезпечують бездефіцитний баланс гумусу та ін. Саме ці якості кваліфікаційної роботи надали їй унікальності, своєрідності, відрізняючи від інших, певною мірою потрібних за своїм призначенням.

Мета та завдання дослідження. Метою роботи є поглиблення методичних засад та розробка рекомендацій щодо раціонального сільськогосподарського землекористування.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність розв'язання таких завдань:

- дослідити екологічні та соціально-економічні проблеми сільськогосподарського землекористування;
- поглибити теоретичні і методичні засади раціоналізації землекористування з урахуванням екологічної ситуації;
- розкрити вплив контурно-меліоративної організації території та диференційованого використання орних земель на процес розвитку екологобезпечного землекористування;
- установити причинно-наслідкові зв'язки між структурою посівних площ і балансом гумусу у ґрунті.

Об'єктом прикладного дослідження є процес використання землі у сільському господарстві.

Предметом прикладного дослідження є методичні та прикладні засади використання землі.

Методи дослідження. Під час опрацювання землевпорядних рішень, що забезпечували еколого-економічне обґрунтування сівозмін і впорядкування угідь використовувались такі методи: монографічний (узагальнення існуючих

підходів, які висвітлені у працях вчених); аналізу і синтезу (при дослідженні тенденцій розвитку сільськогосподарського землекористування); дедуктивний метод (при узагальненні еколого-економічної ефективності землекористування), абстрактно-логічний (узагальнення процесу використання землі, опрацювання висновків) та інші загальнонаукові методи.

Інформаційну базу для виконання роботи склали законодавчі акти та нормативні документи у сфері земельних відносин, науково-організаційні джерела Головного управління Держгеокадастру у Миколаївській області, Головного управління статистики.

Особистий внесок здобувача. Результати, отримані в роботі, належать автору особисто.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг роботи становить 58 сторінок комп'ютерного тексту. Список використаних джерел із 29 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРА

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету, завдання, предмет та об'єкт дослідження, його методи та інформаційну базу, розкрито наукову новизну і практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі «**Аналітичний огляд літератури**» висвітлено концептуальні засади використання земельних ресурсів у системі економічного розвитку сільського господарства та огляд правових основ використання земель. Основними напрямками розвитку землеустрою в сучасних умовах є:

1. Розроблення наукових основ функціонування землеустрою в ринкових умовах.
2. Забезпечення сталого, економічно безпечного, невиснажливого та раціонального землекористування з одночасним удосконаленням структури

угідь у країні та доведенням рівня їхньої сільськогосподарської освоєності, розораності та лісистості до оптимальних розмірів.

3. Правове забезпечення удосконалення системи земельних відносин шляхом розробки, прийняття і реалізації необхідних законів та нормативно-правових актів.

4. Підвищення ролі землеустрою у здійсненні державної політики у сфері використання та охорони земель, забезпечивши при цьому пріоритетні інтереси держави та територіальних громад щодо задоволення їхніх потреб для розміщення продуктивних сил і територіального розвитку регіонів.

5. Створення єдиної загальнодержавної системи реєстрації прав на землю та іншу нерухомість.

6. Регулювання ринку землі, удосконалення системи оподаткування земель та державної підтримки і захисту прав власників та землекористувачів.

Розкриті концептуальні позиції будуть використані при розробленні проекту еколого-економічного обґрунтування сівозмін і впорядкування угідь.

Сучасні правові норми використання земель пов'язують з прийняттям Декларації про державний суверенітет України 16 липня 1990 року. У цьому документі було наголошено, що земля є власністю українського народу. Це стало початком змін у земельних відносинах. І більш всього земельна реформа торкнулась аграрного сектора економіки. У прийнятій постанові від 18 грудня 1990 року одним із завдань було перерозподіл земель з одночасною передачею її у приватну та колективну власність, а також у користування підприємствам, установам і організаціям з метою створення умов для рівноправного розвитку різних форм господарювання на землі, формування багатоукладної економіки, раціонального використання та охорони земель.

У другому розділі **«Методичні основи оцінки ефективності використання, відтворення і збереження сільськогосподарських угідь»** розглянули підготовку до вчинення землевпорядного впровадження та аналізували існуючу землевпорядну організацію території. Підготовка до вчинення землевпорядного провадження передбачає виконання підготовчих та

обстежувальних робіт. Підготовчі роботи передбачають збір, вивчення та аналіз планово-картографічних матеріалів, необхідних для проведення землеустрою. При цьому з особливою увагою вивчаються такі матеріали:

- План землекористування з відображенням рельєфу меж землекористування, границі контурів угідь;
- План агровиробничих груп ґрунтів;
- карта крутизни схилів;
- ґрунтово-ерозійні, геоботанічні, меліоративні, водогосподарські та інші обстеження.

При підготовці до вчинення землевпорядного провадження вивчаються матеріали щодо агрокліматичних умов господарства, розвиток процесів водної і вітрової ерозії, стан рослинного покриву тощо. Звертається увага щодо обмежень у використанні земельного ресурсу господарства.

Майбутні системи землеробства, хоч вона і є найбільш енергозатратною і спирається на цінні і високоврожайні культури, широке запровадження ефективних заходів і методів підвищення родючості ґрунту з урахуванням сучасних досягнень аграрної науки, передового досвіду і ін..

У третьому розділі **«Організаційно-господарські механізми землеустрою фермерського господарства»** було оглянуто механізм організації системи сівозмін, впорядкування території сівозмін та угідь та було обґрунтовано еколого-економічна ефективність територіального планування використання земель.

Завдяки сівозмінам створюються соціально-економічні та екологічні передумови для ефективного використання землі, для постійного підвищення родючості ґрунту, про що яскраво свідчить практика використання земель сільськогосподарськими підприємствами. Тому дуже важливо передбачити таку систему сівозмін, які б дозволили безперервно домагатись зростання продуктивності орних земель, підвищення їх родючості.

Очевидно, що необхідною умовою збереження виробництва продуктів сільського господарства, досягнення показників її високої якості є постійне

підвищення продуктивності використання землі при одночасному підвищенні родючості ґрунту. Здійснення поставлених цілей нерозривно пов'язано з раціональним впорядкуванням території сівозмін, метою якого є створення належних організаційно-територіальних умов для високопродуктивного використання сучасної середньо- і високопродуктивної техніки, впровадження передової агротехніки, боротьби з ерозією ґрунтів, збереження і відтворення родючості ґрунту і ін. Все це забезпечує високу еколого-економічну і соціальну ефективність землеробства, тобто отримання найбільшої кількості продукції з одиниці площі при найменшій її собівартості, не порушуючи екології ґрунту.

Такий висновок дає реальні підстави вважати, що внутрішнє впорядкування території сівозмін є однією з надзвичайно істотних складових частин проекту землеустрою, оскільки мова йде про те, що рілля є особливо цінним угіддям у складі широкого спектру існуючих нині земельних угідь. Для цього потрібно створити відповідні умови для реалізації її потенціалу.

Було розглянуто зміст розміщення елементів впорядкування територій сівозмін фермерського господарства «Покровське».

Були створені таблиці та розрахунки для показників економічної ефективності проекту землеустрою фермерського господарства «Покровське», який відображає піднесення сільськогосподарського виробництва є порівняльний аналіз площі земельних угідь, їх структури, структури посівних площ, вихід валової продукції на одиницю площі і ін.

ВИСНОВКИ

Україна володіє унікальним земельно-ресурсним потенціалом, представленим 60,3 млн га, із яких 42,7 млн га (70,8 %) складають сільськогосподарські угіддя, що являють собою один із найважливіших факторів розвитку сільського господарства.

Сучасне використання земельних ресурсів не відповідає вимогам раціонального землекористування. Посилання на те, що причиною руйнівних процесів у сільськогосподарському землекористуванні є висока розораність не витримує ніякої критики. Обґрунтовано, що в розрахунок показника розораності потрібно брати не всю площу ріллі, а тільки ту її частину, яка розміщена на ерозійно-небезпечних територіях.

Доведено, що основним завданням реформи повинно було бути не перерозподіл земель між всіма зацікавленими в цьому фізичними та юридичними особами, а головним повинно було бути забезпечення достойного життя сільського населення, а перерозподіл – це похідне від добробуту людей. Це призвело до концентрації в одних руках сотні тисяч гектарів орних земель (паїв), перетворивши землю у джерело надприбутків завдяки неправомірному присвоєнню земельної ренти, яка повинна б належати державі.

В основі розвитку аграрного сектора економіки повинні бути не агрохолдинги, а фермерські господарства. Визнання фермерських господарств на Конституційному рівні закріплює їх діяльність не тільки у сфері землеробства, але і тваринництва. Стане добрим мотивом до переробки виробленої продукції.

Обґрунтовано, що довгий шлях був формування законодавчих актів та нормативних документів щодо формування ринкового землекористування. Але крок за кроком, закон за законом сьогодні маємо всю правову базу розвитку ринкового землекористування, регулювання цивілізованих земельних відносин. Сьогодні необхідно посилити адміністративні та і навіть кримінальну відповідальність за здійснення господарської діяльності на землі без проектів землеустрою.

Вся система землеустрою сільськогосподарських підприємств повинна ґрунтуватись на контурно-меліоративній організації території із диференційованим використанням орних земель.

В основі проектування системи сівозмін повинен лежати принцип балансування гумусу в ґрунті між його виносом біомасою рослин і нагромадженням завдяки таких джерел як коренева система, поверхневі рештки, супутня продукція, сидералізації, посіву пожнивних культур.

В основі економічної ефективності одним із найбільш значущим показником є вихід продукції на одиницю площі у порівняльному контексті: показники на час складання проекту і на час освоєння проекту.

АНОТАЦІЯ

Світлик Ю.С. Проект еколого-економічного обґрунтування системи сівозмін та впорядкування територій фермерського господарства «Покровське» – Рукопис.

Дипломна робота на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня Бакалавр за спеціальністю 193 – Геодезія і землеустрій. – Чорноморський національний університет ім. Петра Могили, м. Миколаїв, 2020.

В роботі проаналізовано наукові основи планування сучасного землеустрою, оцінка стану використання сучасних земель та землеустрій територій орних земель.

Зроблено аналіз та оцінку природно-кліматичним умовам досліджувальної території; економічного стану об'єктів впорядкування території; характеристиці просторових умов об'єкта господарської діяльності. Обґрунтовано роль і місце землеустрою в країні. Акцентовано увагу на механізмі формування проекту землеустрою щодо еколого-економічного обґрунтування системи сівозмін та впорядкування територій.

Ключові слова: землеустрій, впорядкування територій, проект землеустрою, сівозміни, сільськогосподарське землекористування.

ANNOTATION

Svitlyk Y.S. Project of ecological and economic substantiation of the system of crop rotations and landscaping of the farm "Pokrovske" - Manuscript.

Thesis for the qualification level Bachelor degree in specialty 193 - Surveying and Land Management. – Petro Mohyla Black Sea National University, Mykolaiv, 2020.

The paper analyzes the scientific basis of modern land management planning, assessment of the state of use of modern lands and land management of arable lands.

The analysis and assessment of natural and climatic conditions of the research area is made; the economic condition of the objects of landscaping; characteristics of the spatial conditions of the object of economic activity.

The role and place of land management in the country are substantiated. Emphasis is placed on the mechanism of formation of the land management project on the ecological and economic substantiation of the crop rotation system and landscaping.

Key words: land management, landscaping, land management project, crop rotation, agricultural land use.